

TEDENSKESKE SLIKE

PRILOGA

DOMOVINI

Leto I

V Ljubljani, dne 11. decembra 1925

Stev. 3

Ob sedmi obletnici Iv. Cankarjeve smrti

Prav v tistih dneh, ko je našemu narodu po tisočletnem trpljenju in krvavenju, po stoletjih suženjstva in sramote vzšlo solnce svobode, se je utrnila na slovenskem književnem nebesu najbolj sijajna zvezda: umrl je pisatelj Ivan Cankar. V dnevih jugoslovenskega zmagošlavja in najširše narodne sreče je legel v grob eden najbolj velikih slovenskih talentov, mlad mož, čegar sloves nosi slovensko ime daleč tja po vsem svetu.

Kakor Valentin Vodnik, Jernej Kopitar, Fran Prešeren, Anton Martin Slomšek, Simon Jenko, Josip Stritar, Ivan Tavčar in še toliko drugih, je tudi Ivan Cankar izšel iz borne slovenske kmetiške hiše. Rojen je bil 10. maja 1876 na Vrhniki v hišici preprostega kmetiškega krojača. Imel je mater kmetico, ki jo je ljubil in spoštoval vse življenje. V Ljubljani je dovršil realko in na prigovarjanje prof. Fr. Levca položil tudi maturo.

Nato je odšel, reven kakor cerkvena miš, na Dunaj, kjer se je vpisal na tehniko. Da je mogel živeti, je moral pisati. In pisal je noč in dan za vse slovenske liste, zlasti za »Slovenski Narod«, za »Ljubljanski Zvon« in za »Slovana«. Zbral je iz raznih listov svoje pesmi in jih izdal l. 1899 pod skupnim naslovom »Erotika«. Bile so nove, pogumne, iz srca in duše zapete pesmi. Ljubljanski knezoškof dr. Jeglič pa jih ni razumel in jih je obsodil na grmado. Škof je namreč pokupil vse knjige in jih dal zažgati!

Še istega leta je Cankar zbral svoje duhovite črtice in jih izdal pod naslovom »Vinjete«. Potem je napisal dramo »Jakob Ruda«, nato zbirko novelic »Knjiga za lekomiselne ljudi«, obenem socijalnopolitično komedijo »Za narodov blagor« ter veliko povest iz življenja slovenskih umetnikov »Tujci«. L. 1902 je izdal tretjo dramo »Kralj na Betajnovi«, novo izdajo pesmi »Erotika« ter povest »Na klancu«. L. 1903 je izdal knjigi »Ob zori« ter »Življenje in smrt Petra Novljana«, l. 1904 knjigo »Križ na gori«, novelo »Gospa Judita« in novelo »Hiša Marije Pomočnice«. L. 1905 so izšle njegove novele »Potepuh Marko in kralj Matjaž«, »V me-

sečini in »Martin Kačur«. L. 1907 je izdal svojo najbolj popularno povest »Hlapec Jernej in njegova pravica«; l. 1908 je izšla njegova protiklerikalna komedija »Pohujšanje v dolini šentflorijanski«, l. 1909 njegove novele »Za križem«, l. 1910 njegova satirična drama »Hlapci«, l. 1912 njegova drama »Lepa Vida« in l. 1917 njegova najlepša zbirka črtic iz vojne dobe »Podobe iz sanj«.

Razen teh glavnih del pa je izdal še celo vrsto manjših, a krasnih po jeziku, izbrusenem slogu in duhoviti vsebini.

Dolga leta ga čitateli niso razumeli in marsikdo ga ne razume še dandanes; vsakdo pa priznava, da je Ivan Cankar največji

umetnik slovenskega jezika in stila, pisatelj širokega obzorja in najbolj modernih idej. Čehi in Hrvatje so prevedli več njegovih knjig ter so zanesli slavo njegovega genialnega peresa daleč po svetu.

Cankarjeve drame in komedije, ki jih je naše občinstvo spočetka odklanjalo, ker so mu bile previsoke in neumljive, se igrajo dandanes v Ljubljani in Mariboru, a tudi po manjših odrih vedno znova z največjim uspehom pred navdušenim občinstvom. Cankarjeve novele in povesti, ki so se zdele našim ljudem še nedavno meglene in zmedene, se čitajo dandanes po vsaki omikani slovenski hiši. Zlasti pa se je Cankar priljubil mladini, ki ljubi vse, kar je pogumno v borbi za resnico in pravico. Po Cankarju se imenujejo ceste in ulice že po vseh slovenskih mestih.

Zivel je večji del na Dunaju, mnogo stradal in trpel, zadnja leta pa na Rožniku tik Ljubljane. Ostal je revež vse življenje, se ponesrečil in umrl 11. decembra 1918. v deželni bolnici. Ljubljana mu je priredila pogreb, kakor kralju pesniku.

Zdaj iznova izhajajo zbrana njegova dela v knjigah, a njegov ugled raste med Slovenci in Slovani. Danes se zavedamo, da je bil Cankar eden največjih sinov naše domovine.

Ivan Cankar je bil svobodomislec in napreden, demokratičen socialist, ki je sovražil vsakršno hinavstvo, laž in nazadnjaštvo. Bil je protiklerikalen od prve do

zadnje črke, ki jo je napisal. Za dober honorar je pisal tudi v »Dom in Svet«, ne da bi zatajil svoje prepričanje.

Pisal je tudi za Družbo sv. Mohorja v Celovcu, zato je dobro znan tudi med slovenskim ljudstvom. Gotovo bi bil napisal v svoji zreli moški dobi še najlepše knjige. Med vojno je bil kot Jugosloven zaprt in poklican pod puško. Ker je bil zelo slaboten, so ga morali izpustiti.

A današnji klerikalci, ki so včasih njegove knjige sežigali, ga že proglašajo za svojega! Kakor Prešeren je danes tudi Cankar poet, s katerim se bahajo naši klerikalci, ki jih ni ničesar več sram!

Svetozar Pribičević

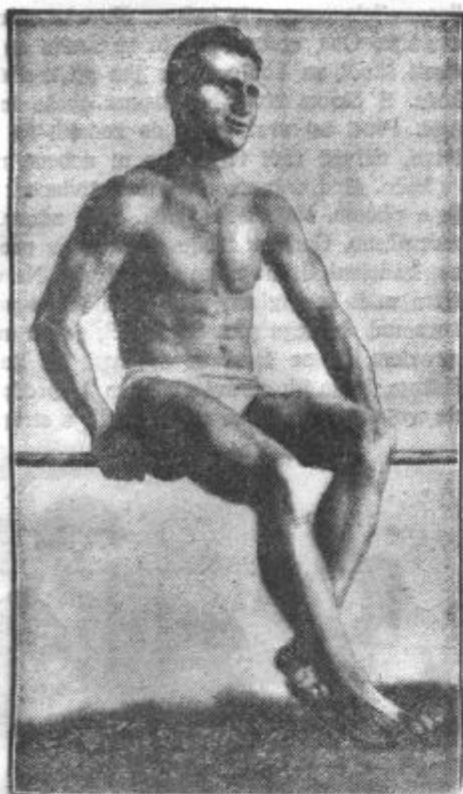
narodni poslanec, minister na raz., predsednik in voditelj Samostojne demokratske stranke.

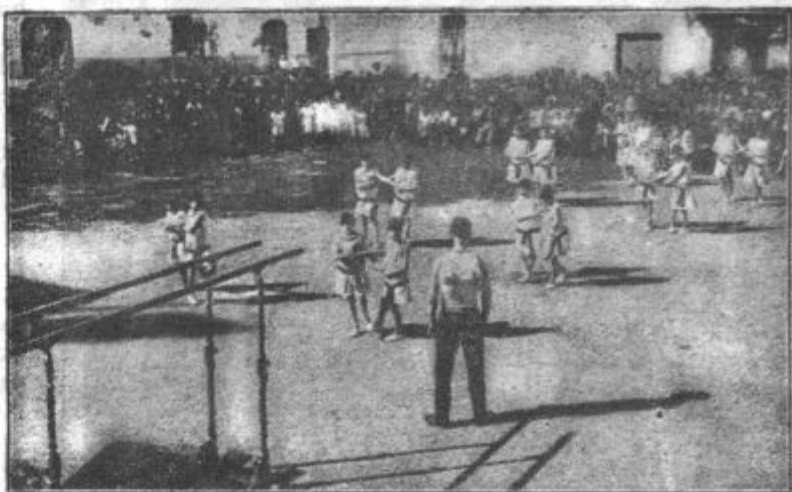
Gospod Pribičević spada med najodličnejše politike Jugoslavije in je poleg starega g. Nikole Pašića gotovo ena najpomembnejših in najpopularnejših oseb v javnem življenju naše mlade države. Rodom iz kmetijske srbske rodbine v Liki, je bil že kot dijak glasnik ideje narodnega edinstva ter je takrat nekaj časa sodeloval tudi s Stjepanom Radićem, ki je bil v svojih mladih letih navdušen Jugoslovan. Po dovršenih študijah je bil Svetozar Pribičević nekaj časa profesor, pozneje pa se je posvetil novinarstvu in politiki. Še v razmeroma mladih letih se je s svojo bistrostjo in politično razumnostjo postavil v prve vrste srbskih politikov na Hrvaškem in njegova nevenljiva zasluga je, da je podiral in podrl takrat obstoječa nasprotstva med Hrvati in Srbi na Hrvaškem v znamenju ideje enega naroda. Ko se je ustanovila na Hrvaškem srbsko-hrvatska koalicija, ki je vodila zgodovinsko velepomembno borbo za osvoboditev naroda, je Svetozar Pribičević kmalu postal njen glavni voditelj. Z njim in njegovimi brati Valerijanom, Milanom in Adamom je v ozki zvezi znani veleizdajniški proces v letu 1909. Po izbruhu vojne so hrvatski separatisti, zlasti frankovci hoteli njemu naprtiti sokrivdo na umoru Franca Ferdinanda. Pribičević je bil takrat in pozneje skoro ves čas vojne interniran. Ko se je leta 1918 sestavljalo Narodno Vijeće kot vrhovna narodna oblast Srbov, Hrvatov in Slovencev v avstro-ogrski monarhiji, je postal Svetozar Pribičević njegov I. podpredsednik in dejanski voditelj. Zgodovinski sklepi Narodnega Vijeća o takojšnjem ujedinjenju s Srbijo so se izvršili pod njegovim vodstvom. V naši novi državi je igral g. Pribičević od vsega početka eno najpomembnejših vlog. Bil je je mnogokrat minister in on spada poleg g. Pašića med glavne tvorce Vidovdanske ustave. Leta 1919 je skupaj s svojimi prijatelji iz nekdanje srbsko-hrvatske koalicije in slovenskimi naprednjaki ter naprednjaki iz Dalmacije, Bosne in Vojvodine ustanovil demokratsko stranko, kateri so se pridružile nekdanje srbske opozicijske stranke pod vodstvom g. Davidovića. Zaradi načelne politike g. Davidovića pa se je leta 1924 demokratska stranka razdvojila in je gospod Pribičević postal šef samostojnih demokratov, katerih moč pod njegovim vodstvom stalno napreduje. G. Pribičević je eden najbolj načelnih politikov in državnikov v Jugoslaviji, kajti on ne pozna v glavnih narodnih in naprednih vprašanjih nobenega popuščanja. Kot minister za notranje zadeve in minister prosvete je pokazal vedno tudi še posebno razumevanje za naše slovenske razmere in je znamenit zaveznik vsakega slovenskega naprednega pokreta.

Pogled s Triglava, najvišje gore v Jugoslaviji (2863 m). Tik pod Aljaževim stolpom na severno zapadni strani je meja proti Italiji. Italijani so pri razmejitvenih pogajanjih hoteli dobiti v svoje roke ves vrh Triglava do Aleksandrovega doma

Lepota in moč. V Ljubljani obiskujejo te dni cele trume ljudi predstave v kinu »Matica«, kjer se kažejo žive slike pod naslovom »Lepota in moč«. Predstava kaže, kako lep in močan je človek, ki telovadi, vesla in goji vse sporte. Na naši sliki vidimo krasnega telovadca na drogu.

Slovensko telovadno društvo v Idriji. Pod vodstvom marljivega br. Krčnika prireja idrijsko slovensko telovadno društvo javne nastope članstva in naraščaja na trgu ali v dvorani hotela Didiča. Naša slika kaže nastop deklic, v ozadju so gledalci, med njimi tudi italijanski častniki in uradniki.

Drsanje v Ljubljani. Vzlic hudemu mrazu je na drsališču pod Tivolijem vse živo, ker raja ženska in moška mladina na drsalkah po gladkem ledu, ki ima že 20 cm debeline.

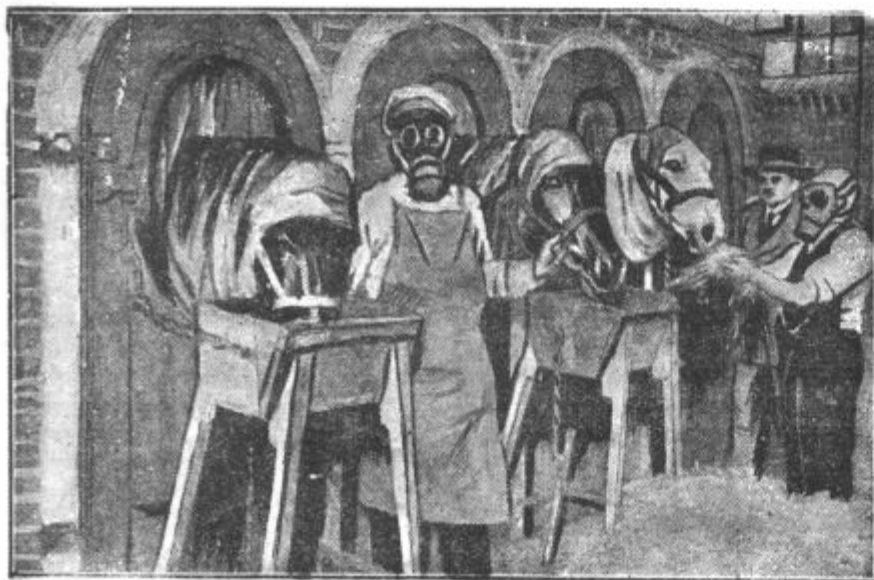
Zima v Ljubljani. Tako hude zime ni bilo že 20 let, kakor je zavladala po svetu te dneve. Povsod je zapadel visok sneg, ceste so ponekod nerabne in železniški vlaki marsikje ne vozi'o. Zmrznilo je že mnogo ljudi in živali. Zverj, zlasti volkovi, pritiskajo v vasi. Tudi v Ljubljani je bilo 19-22 stopinj mraza. Sneg vozijo neprestano in ga mečejo v Ljubljano.

Sankanje mladine v Ljubljani. Nesrečni zimski mraz za starce je obenem sreča za mladino, ki se po mnogih letih pod Tivolijem radostno sankaja.

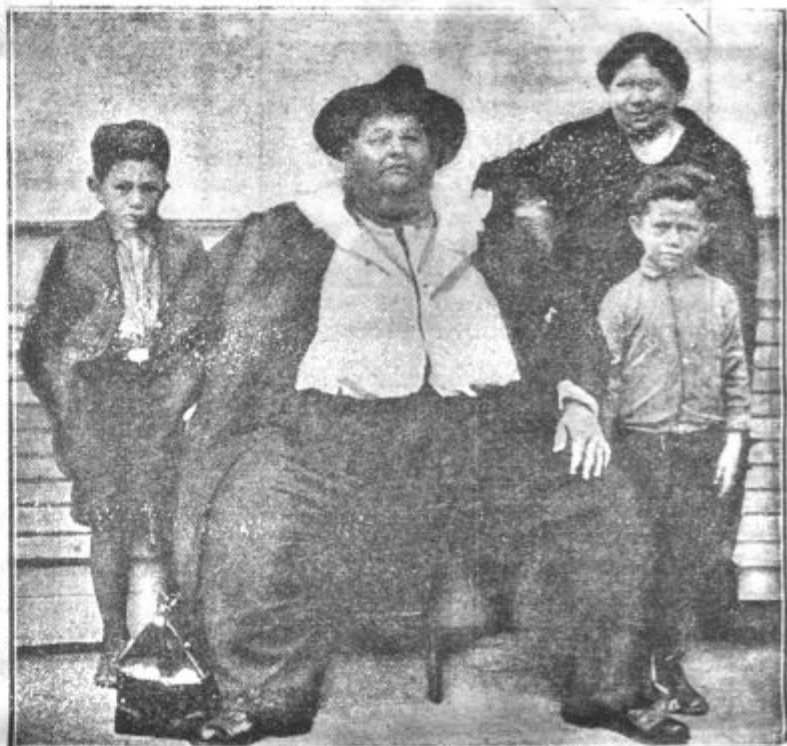
Prvi Slovenec občinski odbornik v Clevelandu. Spočetka novembra je pri občinskih volitvah v Clevelandu, glavnem mestu države Ohio, ki pripada Zedinjenim državam Severne Amerike, zmagal tudi slovenski kandidat Janez Mihelič. Dobil je 1924 glasov in postal občinski svetovalec mesta, v katerem živi blizu 40.000 naših rojakov. Mihelič je slovenski odvetnik, zelo delaven, zaveden Slovenec. Jugoslovenci imajo v Clevelandu krasen Narodni dom, v katerem goje petje, telovadbo, igre, sporte itd.

Zdravljenje konj s plinom. Zelo opasna in tudi za človeka nalezljiva bolezen pri živalih so garje. Ona vrsta garj, ki se zarije ob diaki globoko v kožo, je zlasti škodljiva konjem, ker jim povzroča silno srbečico ter vnetje kože. S časom živali popolnoma opeša in drugega konca ni kot smrt. Proti tej vrsti garj do zadnjih let sploh ni bilo pravega sredstva, največ radi tega, ker ni nobeno mazilo seglo dovolj globoko v kožo. Med vojno so že začeli živinozdravniki zdraviti garjeve konje s plinom. Naša slika kaže tako zdravljenje, ki je danes že zelo udomačeno. Garjeve konje postavijo v prostore, ki so na vse strani tako zadelani, da ne more uhajati plin. Na vratih je odprtina, skozi katero moli konj glavo ven, okoli vratu pa ima poseben meh, v katerega tudi še sega plin. Samo oči, gobec in nosnice morajo biti na prostem, da se žival ne zastrupi. Za ljudi, ki strožejo živalskim božnikom, ki se jih zdravi s plinom, je predpisano, da nosijo maske, kakor vojaki v vojni, ko so se borili s strupenimi plini.

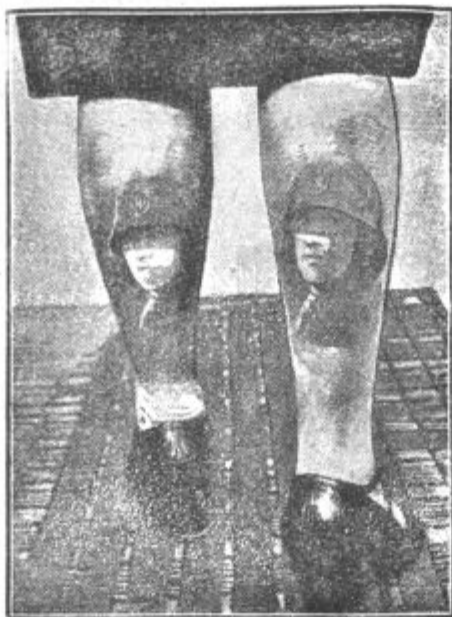
Kazen za tatice. V Evropi je v navada zaporna kazen. Na Angliškem kaznujejo tudi s tem, da dajo 25 po delu života, kjer hrbet izgubi svoje ime. Gorenja slika predstavlja, kako kaznujejo na Kitajskem tatice. Okoli vratu jim obesijo sramotno desko ter jih postavijo na cesto v svarilo vsem nepoštenim.

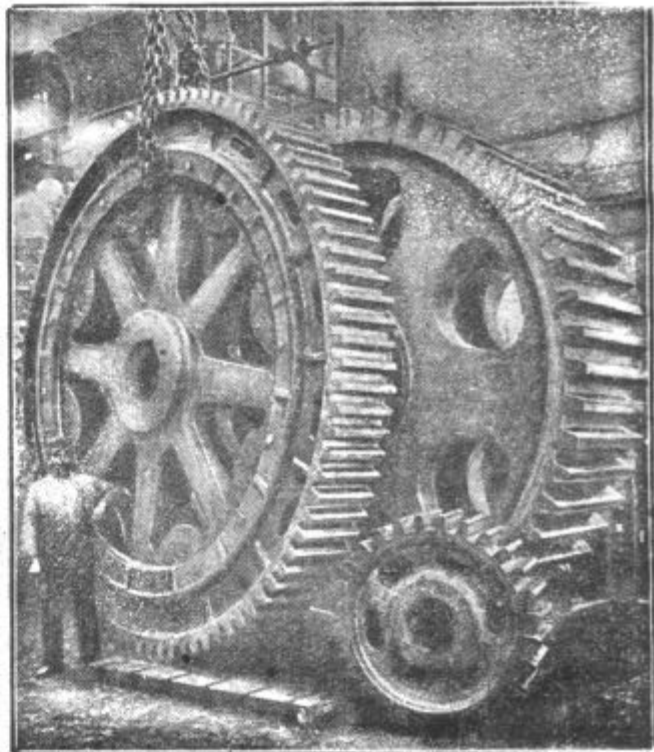
Najdebelejši človek na svetu je Teodul Valanzuelo iz Los Angelesa v Kaliforniji (Amerika). Koliko tehta, nismo mogli dognati, gotovo pa precej več, nego njegova rodčina, ki je z njim fotografirana.

Opica kot igrača. Namesto psičkov in mačk imajo zlasti po bogatih ameriškanskih hišah vedno rajši krotke opice šimpanze. Ženske imajo s šimpanzi kot igračo veliko zabavo.

Nova prismodarija. Česa se ženske v velikih mestih ne izmislijo. Gorenja slika kaže, kakšne nogavice so sedaj začele nositi ženske v Parizu. Na svilenih nogavicah nosijo svojo fotografijo, da lahko vsakdo že od zadaj vidi, kako lepe so spredaj. Seveda nosijo take nogavice za enkrat samo še »lažje« ženske, ki love po cestah moške, ni pa izključeno, da se bodo te nove prismodarije s časom nalezle tudi še druge.

Velikani — strojna kolesa. V češkem mestu Pízná izdelujejo najboljše pivo na svetu in imajo eno največjih svetovnih tovarnen za stroje, topove, lokomotive, bagre, krmila za ladje itd. V tej tovarni se pokuri vsakih 20 minut vagon premoga; v nji je v prometu 10 lokomotiv, 130 vagonov, 42 km tračnic in 40 km podzemskih kablov. Električna centrala proizvaja 45.000 konjskih sil. Kako ogromne stroje izdeluje ta tovarna, se vidi najbolje na naši sliki, ki kaže troje koles velikanov.